

بسم الله الرحمن الرحيم

تاریخ : 1385/08/02

قرائت قراء و مفسرين :

بسياري از مفسرين و قراء «ارجلكم» را به جر خوانده اند؛ حتي تعداد كساني كه به جر خوانده اند، نه تنها از كساني كه به نصب خوانده اند كمتر نيست؛ بلكه بيشتر هم هست. و اكثريت نحات هم بر اين عقیده هستند كه اقرب العاملين عمل مي كند نه اول العاملين. و اهل سنت هم اكثريت را حجت مي دانند و به اقليت اعتباري قائل نيستند.

اگر چنانچه ارجل را با جر بخوانيم كه بيشتر علماي اهل سنت هم بر اين عقیده اند، اختلافي در بين نخواهد بود.

جناب آقاي ميلاني هم كتابي دارد به نام *المسح علي الرجلين* كه هم مستقلا چاپ شده و هم در جلد دوم المحاضرات، ايشان يك مقداري عامي تر بحث کرده است و براي عوام مردم هم بگوئيم، سريع تر مي فهمد. مي گويد:

ما در رابطه با ارجل سه نظريه داريم: يكي اين كه آن را به رفع بخوانيم، يكي به نصب و ديگري هم به جر.

قرائت به رفع :

اما در رابطه با قرائت به رفع، با اين كه مي گویند قرائت به رفع قرائت شاذ است؛ ولي اعمش و حسن بصري كه هر دو از فقهاي معروف و مشهور اهل سنت هستند، گفته اند كه صحيح ارجلكم است.

قرطبي كه از مفسران بزرگ اهل سنت است؛ به ويژه حنفي ها كه شور ايران براي نظرات او ارزش ويژه قائل هستند،

متوفاي 671 هجري است در تفسيرش مي فرمايد:

وروا الوليد بن مسلم عن نافع قرأ و ارجلكم بالرفع و هي قراءة الحسن و الاعمش سليمان.

تفسير قرطبي، ج6، ص91

همين تعبير در كتاب المحرر الوجيز في تفسير كتاب العزيز مال ابن عطيه اندلسي (وقرأ الحسن والأعمش وأرجلكم

بالرفع المعني فاغسلوها)، ج2، ص163 که به حق کتاب تفسر خوبی است و نکاتی در این کتاب هست که در کتاب

هاي تفسيري اهل سنت نیست. و همچنین احكام القرآن ابن عربي، جلد دوم ص72.

و تقدير در آيه «وارجلُكم مغسولة» است. ارجلكم مبتدا و خبرش مغسوله که حذف شده است. و ثابت مي شود که

بايد پا را بشوييم و نه اين که مسح كنيم.

ابوالبقاء عكبري متوفاي 616 مي فرمايد:

ويقرأ بالشذوذ بالرفع علي الابتداء اي وارجلكم مغسولة.

املاء ما منّ به الرحمن، ج1، ص209

وبه رفع به صورت شاذ قرائت شده است بنابر ابتدائيت يعني وارجلكم مغسولة .

مغسول حذف شده است و مبتدا مانده است و کم له من نظير.

زمخشري متوفاي 538 هجري از مفسران توانمند اهل سنت است مي گويد:

و قرأ الحسن و ارجلكم بالرفع بمعني ارجلكم مغسولة او ممسوحة.

يعني ايشان آمد و نظريه ابوالبقاء را توضيح داد كه ايشان مي گويد كه «وارجلکم مغسوله» يك نظريه است، يك كسي هم مي آيد و مي گويد: «وارجلکم ممسوحه»؛ چون چيز مقدر بنا به نظريه خواننده و قاري است. شما مي گويد محذوف ما اين است و من مي گويم محذوف ما اين است. نه آن چه كه شما مي گوييد وحي منزل است نه آن چه كه من مي گويم وحي منزل است الا اين كه شما دليلي و قرينه براي صحبت خبر محذوف به عنوان مغسوله ذكر كنيد يا من دليلي بياورم.

همچنين آقاي آلوسي كه از مفسران بنام اهل سنت است مي گويد:

واما قراءة الرفع فلا تصلح للاستدلال للفريقين اذ لكل أن يقدر ما يشاء و من هنا قال الزمخشري انها علي معنا مغسولة او ممسوحة.

روح المعاني، ج6، ص78. تفسير زمخشري (الكشاف) ج1، ص598

همچنين آقاي ابوحيان اندلسي صاحب كتاب تفسير بحر المحيط متوفاي 745 مي گويد:

وقرأ الحسن وارجلكم بالرفع و هو مبتدأ محذوف الخبر اي اغسلوها الي الكعبين علي تأويل مَن يغسل أن ممسوحة الي الكعبين علي تأويل من يمسح.

تفسير بحر المحيط، ج3، ص452

پس بنابراین قرائت به رفع پنجاه درصد نظريه شيعه و پنجاه درصد نظريه سني. يعني از قرائت رفع مي خواستند استفاده کنند براي تثبيت غسل، نتوانستند.

قرائت به جر :

قرائت دوم قرائت به جر است که ارجلکم بخوانیم. قرائت به جر را از شخصیت های بزرگ و از قراء مشهور قرائت کرده اند :

1. ابن کثیر (غیر از ابن کثیر دمشقی است که او متوفای 774 هجری است) ابومعبد عبدالله مکی از قراء سبعة است که متوفای 120 هجری است. شرح حال او را می توانید در سیر اعلام النبلاء ج5، ص 318 و وفیات الاعیان ابن خلدکان، ج 3 ص41، تهذیب التهذیب ابن حجر ج 5 ص321 و النصر فی قرائات العشر ج1 ص120 می توانید بخوانید. ایشان معتقد است که قرائت صحیح قرائت به جر است.

2. ابوعمر و تمیمی مازنی بصری که از ائمه لغت و عرب و یکی از قراء سبعة است که ولادتش در مکه بوده است و زندگی در بصره و متولد 154 هجری است. شرح حال او را در کتاب سیر اعلام النبلاء ج6، ص407، تهذیب التهذیب، ج12، ص197، وفیات الاعیان ج3، ص466 می توانید بخوانید.

3. حمزه از قراء سبعة.

4. ابوبکر شعبه بن عیاش ازدی، که کوفی است و یکی از مشاهیر قراء است و فقیه هم بوده است و زندگی اش در کوفه و متولد 193 هجری است. در سیر اعلام النبلاء، ج8، ص495، تهذیب التهذیب، ج12، ص37 شرح حال او را نگاه کنند.

5. عاصم بن ابی النجود بحری کوفی اسدی یکی از قراء سبعة و متوفای 127 هجری است. ایشان هم قرائت کرده به جر.

قرائت به نصب :

اما در رابه با نصب: افرادی هم هستند که قرائت به نصب کرده اند. از میان قراء سبعة:

1 . نافع بن عبد الرحمن است که ریاست قراء مدینه به او منتهی شده، متوفای 169 هجری است.

2 . عبد الله بن عامر، متوفای 118.

3 . کسائی از علمای نحو، متوفای 189 هجری.

4 . حفص متوفای 180 هجری که اعلم الناس به قرائت عاصم بوده است و الآن قرآن های موجود به قرائت حفص از

عاصم است و عاصم شاگرد امیرالمؤمنین علیه السلام بوده است.

چهار نفر به نصب خوانده اند و پنج نفر به جر. از قراء چهار نفر به جر خوانده اند و سه نفر به نصب. یعنی اکثریت با

کسانی است که به جر خوانده اند و اگر چنانچه به جر باشد، نزاعی بین شیعه و سنی نیست و شبهه ای در مسح رجل

نیست.

ابوحیان اندلسی کتاب تفسیری دارد به نام البحر المحیط، ج3، ص452. تفسیر آلوسی، فتح القدير، مال شوکانی در

ذیل آیه شریفه آورده اند. این نظریه را مرحوم راوندی از فقهای شیعه در کتاب فقه القرآن، ج1، ص24. در ینابع

الفقیهه که آقای مروارید جمع کرده، در همان جلد 1، ص330 مال کتاب ابن بابویه که معروف به فقه الرضا است

توضیح داده است.